

WÓJT GMINY ZŁOTÓW

STUDIUM

uwarunkowań i kierunków zagospodarowania
przestrzennego gminy Złotów

opracował zespół w składzie:

mgr inż. arch. Lidia Kaczorowska
mgr inż. arch. Małgorzata Suhecka
mgr inż. arch. Bogdan Szelmeczka
mgr inż. arch. Anna Józefowicz
mgr inż. Jan Sontowski
mgr Krzysztof Zaręba
inż. Witold Gluba
tech. bud. Anna Kaczmarek
student Maria Szelmeczka

Spis treści**Wstęp**

- 0.1 PODSTAWY FORMALNO-PRAWNE OPRACOWANIA.....
- 0.2 CELE I ZADANIA „STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY ZŁOTÓW.....
- 0.3 ZAWARTOŚĆ „STUDIUM”.....
- 0.4 SPOSÓB KORZYSTANIA ZE „STUDIUM”.....

CZĘŚĆ I OPIS I OCENA STANU

- 1 Charakterystyka obszaru.....**
  - 1.1 Ogólna charakterystyka – położenie, powiązania, parametry.....
  - 1.2 Charakterystyka i struktura przestrzeni.....
  - 1.3 Sieć osadnicza.....
  - 1.4 Wykształcone funkcje.....
- 2 Uwarunkowania społeczno-gospodarcze.....**
  - 2.1 Ludność – demografia, zatrudnienie.....
  - 2.2 Zatrudnienie.....
  - 2.3 Gospodarka.....
- 3 Szczegółowy opis stanu środowiska.....**
  - 3.1 Środowisko przyrodnicze.....
    - 3.1.1 Analiza struktury przestrzennej środowiska (rzeźba terenu – geomorfologia – geologia)
    - 3.1.2 Ocena potencjału przyrodniczego środowiska
    - 3.1.3 Ochrona przyrody – roślinność i świat zwierzęcy
    - 3.1.4 Zanieczyszczenia i zagrożenia środowiska przyrodniczego
    - 3.1.5 Wnioski z diagnozy stanu i funkcjonowania środowiska przyrodniczego – uwarunkowania
  - 3.2 Środowisko kulturowe.....
    - 3.2.1 Rys historyczny
    - 3.2.2 Uwarunkowania prawne
    - 3.2.3 Charakterystyka stanu i funkcjonowania krajobrazu kulturowego
    - 3.2.4 Krajobraz archeologiczny gminy Złotów
- 4 Szczegółowy opis stanu zagospodarowania.....**
  - 4.1 Zagospodarowanie terenów.....
    - 4.1.1 Rejon środkowy gminy
    - 4.1.2 Rejon północny gminy
    - 4.1.3 Rejon południowy gminy
  - 4.2 Wyposażenie w infrastrukturę społeczną.....
  - 4.3 Komunikacja.....
    - 4.3.1 Infrastruktura drogowa
    - 4.3.2 Koleje
  - 4.4 Wyposażenie w infrastrukturę techniczną.....
    - 4.4.1 Zaopatrzenie w wodę
    - 4.4.2 Odprowadzenie i unieszkodliwianie ścieków
    - 4.4.3 Zaopatrzenie w gaz
    - 4.4.4 Usuwanie nieczystości stałych i płynnych
    - 4.4.5 Energetyka elektryczna

CZĘŚĆ II POLITYKA PRZESTRZENNA, UWARUNKOWANIA I KIERUNKI ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY

5	UWARUNKOWANIA ROZWOJU .....
5.1	Uwarunkowania zewnętrzne.....
5.2	Uwarunkowania wewnętrzne.....
5.3	Zadania służące realizacji ponadlokalnych celów publicznych.....
6	KIERUNKI ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY .....
6.1	Funkcje gminy.....
6.1.1	Produkcja rolna
6.1.2	Działalność produkcyjna
6.1.3	Mieszkalnictwo
6.1.4	Administracja i usługi ponadlokalne
6.1.5	Turystyka i wypoczynek
6.2	Rozwój demograficzny.....
6.3	Układ osadniczy.....
6.3.1	Hierarchia jednostek osadniczych
6.3.2	Funkcje jednostek osadniczych
6.4	Tereny rozwojowe gminy.....
6.4.1	Tereny mieszkaniowe
6.4.2	Tereny usług
6.4.3	Tereny działalności gospodarczej
6.4.4	Tereny wypoczynkowo-turystyczne
6.5	Charakterystyka wyróżnionych stref funkcjonalno-krajobrazowych.....
6.6	Ochrona i kształtowanie środowiska przyrodniczego.....
6.7	Ochrona środowiska kulturowego.....
6.8	Rolnicza przestrzeń produkcyjna.....
6.9	Leśnictwo.....
6.10	Komunikacja.....
6.11	Infrastruktura techniczna.....
6.11.1	Zaopatrzenie w wodę
6.11.2	Odprowadzenie ścieków sanitarnych
6.11.3	Zaopatrzenie w energię elektroenergetyczną
6.11.4	Zaopatrzenie w gaz
6.11.5	Gospodarka odpadami
6.12	Obronność i ochrona ludności.....
6.13	Gospodarka terenami i obiektami.....
7	PRAWA AUTORSKIE .....

CZĘŚĆ III SYNTEZA UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY

Część 1: Wstęp.....
Rozdział 1 Przepisy ogólne.....
Część 2: Polityka przestrzenna.....
Rozdział 2 Zasady polityki przestrzennej.....
Rozdział 3 Zasady zapisu i realizacji ustaleń Studium.....
Rozdział 4 Rozwój demograficzny gminy.....
Rozdział 5 Uwarunkowania rozwoju.....
Rozdział 6 Cele rozwoju przestrzennego.....
Rozdział 7 Zadania ponadlokalne.....
Część 3: Tereny chronione na podstawie przepisów szczególnych.....
Rozdział 8 Ochrona zasobów przyrodniczych.....
Rozdział 9 Ochrona dóbr kultury.....
Część 4: Ochrona środowiska.....
Rozdział 10 Ochrona krajobrazu.....
Rozdział 11 Ochrona flory i fauny.....
Rozdział 12 Ochrona wód.....
Rozdział 13 Ochrona powietrza.....

Rozdział 14 Inne działania organizacyjne na rzecz ochrony środowiska.....	
Część 5: Funkcje gminy oraz zasady jej rozwoju.....	
Rozdział 15 Struktura osiedleńcza – funkcje gminy.....	
Rozdział 16 Usługi.....	
Rozdział 17 Działalność gospodarcza.....	
Rozdział 18 Turystyka i wypoczynek.....	
Rozdział 19 Mieszkalnictwo.....	
Rozdział 20 Produkcja rolna i leśnictwo.....	
Część 6: Zasady gospodarowania w przestrzeni.....	
Rozdział 21 Układ komunikacji.....	
Rozdział 22 Infrastruktura techniczna.....	
Rozdział 23 Zasady zagospodarowywania terenów i warunki kształtowania zabudowy.	
Rozdział 24 Tereny budownictwa zorganizowanego.....	
Rozdział 25 Tereny wymagające opracowań planistycznych.....	

WSTĘP

01. Podstawy formalno-prawne opracowania

„Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Złotów, zwane dalej „Studium”, opracowane zostało w trybie realizacji obowiązującej Ustawy z dnia 27 marca 2003 roku „o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym” (Dz. U. z 2003 r. Nr 80, poz. 717), zwanej dalej „Ustawą”.

Prace nad „Studium” prowadzone były w oparciu o:

- uchwałę Rady Gminy Złotów Nr VI/45/03 z dnia 27 marca 2003 roku w sprawie przystąpienia do sporządzenia Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Złotów, zgodnie z art. 6 ust. 1 ustawy z dnia 7 lipca 1994 roku o zagospodarowaniu przestrzennym /Dz. U. z 1999 r nr 15, poz. 139 z późniejszymi zmianami/;
- Ustawę o zagospodarowaniu przestrzennym, z dnia 7 lipca 1994 r., z późniejszymi zmianami,
- Ustawę o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, z dnia 27 marca 2003 r.;
- Ustawę o ochronie gruntów rolnych i leśnych, z dnia 3 lutego 1995 r., z późniejszymi zmianami;
- Ustawę o ochronie przyrody, z dnia 16 października 1991 r. z późniejszymi zmianami;

- Ustawę „Prawo ochrony środowiska”, z dnia 27 kwietnia 2001 r., z późniejszymi zmianami;
- Ustawę z dnia 27 lipca 2001 r. o wprowadzeniu ustawy – Prawo ochrony środowiska, ustawy o odpadach oraz zmianie niektórych ustaw,
- Ustawę o gospodarce nieruchomościami, z dnia 21 sierpnia 1997 r., z późniejszymi zmianami;
- Ustawę o lasach, z dnia 28 września 1991 r., z późniejszymi zmianami;
- Ustawę o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, z dnia 23 lipca 2003 r.,
- Ustawa o samorządzie gminnym, z dnia 8 marca 1990 r., z późniejszymi zmianami;

02. Cele i zadania „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Złotów”

Zgodnie z „Ustawą” celem opracowania „Studium” jest określenie celów i zadań długofalowej polityki przestrzennej oraz kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Złotów, na podstawie kompleksowej, wielostronnej analizy uwarunkowań rozwoju.

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy, wyprzedza sporządzanie planów miejscowych i ich praktyczne stosowanie. Określa ono politykę przestrzenną gminy Złotów, nadaje generalny kierunek dalszym opracowaniom planistycznym oraz pozwala na uzyskanie szerokiej akceptacji dla decyzji najważniejszych dla całej wspólnoty samorządowej.

Studium obejmuje całą gminę w jej granicach administracyjnych i ma spełniać funkcję koordynacyjną w odniesieniu do spraw zagospodarowania przestrzennego.

Przedmiotem Studium są:

1. -- diagnoza (ocena) stanu istniejącego i uwarunkowania rozwoju gminy, które zgodnie z art. 10 ust. 1 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym wynikają głównie z:

- dotychczasowego przeznaczenia, zagospodarowania i uzbrojenia terenu,
- stanu ładu przestrzennego i wymogów jego ochrony,
- stanu środowiska, w tym stanu rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej, wielkości i jakości zasobów wodnych oraz wymogów ochrony środowiska, przyrody i obrazu kulturowego,
- stanu dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej,
- warunków i jakości życia mieszkańców, w tym ochrony ich zdrowia,
- zagrożenia bezpieczeństwa ludności i ich mienia,
- potrzeb i możliwości rozwoju gminy,
- stanu prawnego gruntów,
- występowania obiektów i terenów chronionych na podstawie przepisów odrębnych,
- występowania obszarów naturalnych zagrożeń geologicznych,
- występowania udokumentowanych złóż kopalin oraz zasobów wód podziemnych,
- występowania terenów górniczych wyznaczonych na podstawie przepisów odrębnych,
- stanu systemów komunikacji i infrastruktury technicznej, w tym stopnia uporządkowania gospodarki wodno-ściekowej, energetycznej oraz gospodarki odpadami,
- zadań służących realizacji ponadlokalnych celów publicznych.

2. -- kierunki rozwoju przestrzennego i zasady polityki przestrzennej – zgodnie z art. 10 ust. 2 w/w ustawy – w szczególności:

- kierunki zmian w strukturze przestrzennej gminy oraz w przeznaczeniu terenów,
- kierunki i wskaźniki dotyczące zagospodarowania oraz użytkowania terenów w tym tereny wyłączone spod zabudowy,
- obszary oraz zasady ochrony środowiska i jego zasobów, ochrony przyrody, krajobrazu kulturowego i uzdrowisk,
- obszary oraz zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej,
- kierunki rozwoju systemów kanalizacji i infrastruktury technicznej,
- obszary, na których rozmieszczone będą inwestycje celu publicznego o znaczeniu lokalnym,
- obszary, na których rozmieszczone będą inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym, zgodnie z ustaleniami planu zagospodarowania przestrzennego województwa i ustaleniami programów, o których mowa w ustawie,

- obszary, dla których obowiązkowe jest sporządzenie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego na podstawie przepisów odrębnych, w tym obszary wymagające przeprowadzenia scaleń i podziału nieruchomości, a także obszary rozmieszczenia obiektów handlowych o powierzchni sprzedaży powyżej 2 000 m² oraz obszary przestrzeni publicznej,
- obszary, dla których gmina zamierza sporządzić miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego w tym obszary wymagające zmiany przeznaczenia gruntów rolnych i leśnych na cele nierolnicze i nieleśne,
- kierunki i zasady kształtowania rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej,
- obszary narażone na niebezpieczeństwo powodzi i usuwania się mas ziemnych,
- obiekty lub obszary, dla których wyznacza się w złożu kopaliny filar ochronny,
- obszary pomników zagłady i ich stref ochronnych oraz obowiązujące na nich ograniczenia prowadzenia działalności gospodarczej, zgodnie z przepisami ustawy z dnia 7 maja 1999 roku o ochronie terenów byłych hitlerowskich obozów zagłady,
- obszary wymagające przekształceń, rehabilitacji lub rekultywacji,
- granice terenów zamkniętych i ich stref ochronnych,
- inne obszary problemowe w zależności od uwarunkowań i potrzeb zagospodarowania występujących w gminie.

Wobec powyższego celem Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy jest:

- Określenie istniejących uwarunkowań oraz problemów związanych z rozwojem gminy;
- Wyznaczenie obszarów objętych ochroną środowiska przyrodniczego i kulturowego oraz określenie zasad ich użytkowania;
- Sformułowanie kierunków zagospodarowania przestrzennego i zasad polityki przestrzennej gminy;
- Koordynacja planów miejscowych i wydanych decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu, obecnie warunków zabudowy;

Cele powyższe wynikają bezpośrednio z przepisów ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, a pośrednio z innych ustaw oraz regulacji prawnych dotyczących kompetencji samorządów. W studium uwzględniono uwarunkowania wynikające między innymi z dotychczasowego przeznaczenia, zagospodarowania i uzbrojenia terenu, stanu i funkcjonowania środowiska przyrodniczego i kulturowego, własności gruntów, jakości życia mieszkańców, zadań ponadlokalnych.

W „Studium” uwzględniono wypracowane przez władze lokalne z udziałem społeczeństwa ustalenia dotyczące celów i kierunków rozwoju społeczno-gospodarczego, zawarte w „Strategii rozwoju Gminy Złotów” (opr. 2000 r.). Uwzględniono też ustalenia obowiązujących opracowań planistycznych i przyjętych do realizacji programów.

Ponadto uwzględniono w stopniu zgodnym z wymogami ustawowymi, w szczególności obowiązującą problematyką „Studium” – wymogi organów i instytucji opiniujących.

„Studium” uchwała Rada Gminy, po uzyskaniu wymaganych opinii i uzgodnień, na podstawie art. 11 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym..

03. Zawartość „Studium”

„Studium” składa się z materiałów tekstowych oraz załączników graficznych, obowiązujących oraz uzupełniających.

Do materiałów obowiązujących i uchwalanych „Studium” należą:

- 1) „Uchwała”,
- 2) **Tekst „Studium”** składający się z „Wstępu” oraz części I, II, i III, przy czym **część II wraz z obowiązującymi załącznikami graficznymi zawiera ustalenia dyrektywne**, uchwalane jako **obowiązujące**, część I (uchwalana łącznie z częścią II) posiada charakter informacyjny.
- 3) **Załączniki graficzne**
  - a. plansza podstawowa [obszar gminy] – mapa w skali 1:25000 „studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Złotów. Kierunki”,
  - b. „studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Złotów. Uwarunkowania” [obszar gminy],

- c. Rysunki szczegółowe w skali 1:10000 [obszary wybranych wsi] pod ogólnym tytułem „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego” gminy Złotów – z numeracją i oznaczeniem wybranej miejscowości,

Do materiałów uzupełniających i informacyjnych „Studium” należą:

- Wyodrębnione „Studium - ekofizjografia”,
- Mapa w skali 1:25000 „studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Złotów. Waloryzacja środowiska przyrodniczego” – egzemplarz ekofizjografia [obszar gminy],
- Mapy problemowe i poglądowe w tekście „Studium”,
  - ochrona prawna przyrody – uwarunkowania,
  - ochrona gleb i wód wglębnych – uwarunkowania,
  - ochrona wartości archeologicznych - uwarunkowania,
  - komunikacja - uwarunkowania,
  - obszary przeznaczone pod zabudowę - kierunki.
- Dokumentacja „Studium”.

Tak tekst jak i materiały graficzne „Studium”, obejmują zgodnie z wymogami ustawowymi obszar całej gminy Złotów z wyłączeniem obszaru miasta Złotów.

W opracowaniu „Studium” wykorzystano bogate materiały inwentaryzacyjne i analityczne zawarte w „Strategii rozwoju gminy Złotów” (opr. 2000 r.), szczególnie w odniesieniu do problematyki społeczno-gospodarczej oraz przygotowane wzorcowo przez Urząd Gminy materiały pomocnicze obejmujące zestawienia podjętych przez Radę Gminy uchwał oraz wniosków do „Studium”.

04. Sposób korzystania ze „Studium”

„Studium” w rozumieniu „Ustawy” nie jest planem. Uchwalenie „Studium” nie może wprowadzać bezpośrednio zmian w obowiązujących miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego (zwanym dalej „planami”). Natomiast jakiegokolwiek zmiany w tych „planach” (czy też opracowanie nowych „planów”) **mogą być dokonywane tylko zgodnie z ustaleniami niniejszego „Studium”** w trybie prawno-formalnym obowiązującym zgodnie z „Ustawą” dla miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego

Dlatego też „Studium” określa jednoznacznie zakres ustaleń obowiązujących „planów” zgodny z obowiązującymi uwarunkowaniami i kierunkami zagospodarowania przestrzennego określonymi w ustaleniach niniejszego „Studium” (adaptowany przez „Studium”), zakres proponowanych zmian w tych planach oraz zakres nowo postulowanych terenów rozwojowych i tras infrastruktury.

W szczególności na podstawie o wiele bogatszej niż w trybie opracowania „planów” analizy problemów ochrony środowiska przyrodniczego i kulturowego, „Studium” określa w tym zakresie dodatkowe wymogi **niezbędne do uwzględnienia także przy realizacji aktualnie obowiązujących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.**

Reasumując – od chwili uchwalenia „Studium” realizacja miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego odbywać się będzie nadal na podstawie tych „planów”, jednak z każdorazowym obowiązkiem konfrontacji z ustaleniami niniejszego „Studium”.

Ustalenia obowiązujących „planów” mogą być zmienione jedynie w trybie opracowania nowych planów wyniku uchylenia ich w całości lub części bądź też wprowadzenia w trybie ustawowym zmian tych planów.

W każdym z tych przypadków nowe ustalenia muszą być zgodne z ustaleniami niniejszego „Studium”.

Jest zrozumiałe, że ze względu na długookresowy i wielkoobszarowy charakter „Studium” oraz jego obowiązującą problematykę i zakres procedur formalno-prawnych, nie jest możliwe i celowe rozstrzygnięcie na tym etapie szczegółowych rozwiązań przestrzennych objętych obowiązkowymi procedurami miejscowego planowania przestrzennego, w szczególności w zakresie szczegółowego rozgraniczenia terenów o różnym przeznaczeniu, szczegółowego wytyczania tras infrastruktury technicznej, w tym komunikacyjnych, zabudowy na terenach rolnych, warunków zabudowy itp. Ustalenia „Studium” muszą być i są w tym zakresie elastyczne, podatne na różne trendy w zakresie potrzeb, niejako ofertowe. Równocześnie muszą być i są rygorystyczne w zakresie

obowiązku egzekwowania zgodności realizacji z obowiązującymi uwarunkowaniami i przyjętymi kierunkami rozwoju.

Tak w tekście jak i ustaleniach graficznych „Studium” określono jednoznacznie zakres obowiązywania jego ustaleń, tak przy realizacji obowiązujących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, jak i w trakcie dokonywania zmian tych planów.

Generalnie obowiązujące w tym zakresie są wszystkie ustalenia zawarte w części II tekstu „Studium” (Kierunki zagospodarowania przestrzennego).

Korzystając z niniejszego „Studium” należy mieć też świadomość, że stanowi ono kompleksowy, bardzo szeroki materiał, którego pełna znajomość jest wysoce wskazana przy realizacji jakichkolwiek elementów zagospodarowania przestrzennego. W szczególności w przypadkach wątpliwości wynikających bądź ze zbyt ogólnego zapisu ustaleń, bądź możliwych przypadków konfliktu ustaleń obowiązującego „planu” z ustaleniami niniejszego „Studium” w zakresie dodatkowych wymogów ochrony środowiska przyrodniczego i kulturowego, niezbędne jest wykorzystanie specjalistycznych opracowań uzupełniających.

CZĘŚĆ I OPIS I OCENA STANU

Zasoby, wykorzystanie i zagospodarowanie przestrzeni, potencjał społeczny i gospodarczy

1 Charakterystyka obszaru

1.1 Ogólna charakterystyka – położenie, powiązania, parametry

Gmina wiejska Złotów położona jest na północnym skraju województwa wielkopolskiego i w centralnej części powiatu złotowskiego. Według podziału administracyjnego sąsiaduje z 8 gminami: od północy i północnego zachodu z gminą Okonek, od północnego wschodu z gminą Lipka, od wschodu z gminą Zakrzewo, od południa z gminami Łobżenica, Wysoka i Krajenka, od zachodu z gminami Jastrowie i Tarnówka oraz centralnie z gminą miejską Złotów. Miasto Złotów jest siedzibą gminy i powiatu, jest ośrodkiem administracyjno – usługowym dla całego powiatu złotowskiego.

Jest to gmina obejmująca obszary wiejskie okalające miasto Złotów. Miasto Złotów [gmina miejska] położone jest prawie centralnie w obszarze gminy. Układ osadniczy gminy Złotów stanowią 34 wiejskie jednostki osadnicze, w tym 27 wsi sołeckich.

Do niekorzystnych cech położenia geograficznego gminy należy zaliczyć skrajne, peryferyjne położenie w stosunku do Poznania – centrum administracyjnego regionu. Na terenie gminy nie ma żadnej drogi o znaczeniu krajowym.

Przez obszar gminy przebiegają drogi wojewódzkie DW-188 i DW-189 stanowiące też podstawową arterię komunikacji i zaopatrzenia gminy. Pozostałe drogi mają charakter lokalny. Potrzeby komunikacyjne gminy uzupełnia linia kolejowa o znaczeniu międzyregionalnym.

Obszar gminy wyróżnia się wielką różnorodnością i atrakcyjnością krajobrazu, z udziałem lasów i wód otwartych

Powierzchniowo gmina Złotów należy do gmin bardzo dużych – jej obszar wnosi 295 km² (wg. danych Urzędu Gminy Złotów), w tym na tereny lasów przypada ca 69 km² (23%), wód otwartych ca 6 km² (2%), a na użytki rolne 191 km² (65%), z czego ca 163 km² zajmują grunty orne, a ca 26 km² użytki zielone.

Stan ludności gminy wynosił na koniec 2002 roku 8907 mieszkańców. Według kryterium wielkości zaludnienia wieś gminy można podzielić na następujące grupy:

- **wsie duże** (powyżej 500 mieszkańców): Górzna, Józefowo, Skic, Stawnica, Święta, Radawnica,
- **wsie średnie** (300 – 500 mieszkańców): Buntowo, Kleszczyna, Nowa Święta, Nowiny, Rudna, Sławianowo,
- **wsie małe** (150 – 300 mieszkańców): Błękwit, Bługowo, Franciszkowo, Kamień, Klukowo, Nowy Dwór, Międzybłocie, Pieczynek, Zalesie,

- **wsie bardzo małe** (do 150 mieszkańców): Bielawa, Dzierżążenko, Grodno, Kaczochoy, Krzywa Wieś, Łopienko, Pieczyn, Płosków, Rosochy, Sławianówko, Stare Dzierżążno, Wąsosz, Wielatowo.

Łączna liczba miejscowości 34 w 27 sołectwach daje średnią gęstość sieci osadniczej (1 wieś na 8,7 km²). Równie niska jest średnia gęstość zaludnienia wynosząca 30,2 M/km², co jest jednak znacznie zróżnicowane w poszczególnych obszarach gminy.

Część gruntów rolnych wykorzystywana była poprzednio w strukturach państwowych gospodarstw rolnych, co po ich likwidacji przyczyniło się do powstania nie rozwiązanych do dziś problemów – olbrzymiego bezrobocia i zubożenia społeczeństwa oraz pewnego udziału nieużytkowanych lub użytkowanych ekstensywnie gruntów rolnych i obiektów popegeerowskich.

1.2 Charakterystyka i struktura przestrzeni

Charakter i strukturę przestrzeni gminy określają jej ukształtowania poziome, hydrografia i zalesienie.

Obszar gminy w przeważającej części jest terenem płaskim. Rzeźbę terenu ukształtował lądolód skandynawski i powstałe z niego wody roztopowe. Występują tutaj wszystkie formy polodowcowe: moreny czołowe, pola sandrowe, ozy, jeziora rynnowe. W krajobrazie dominują rozległe pola sandrowe rozcięte dolinami rzecznyymi oraz wysoczyzny dennomorenowe. W pasie wzgórz moreny czołowej w północnej części gminy znajduje się najwyższe wzniesienie Pojezierza Krajeńskiego – Brzuchowa Góra (208 m n.p.m.) koło Krzywej Wsi.

Szczególną cechą przestrzeni gminy jest udział wód powierzchniowych, w tym trzech dużych jezior Sławianowskie (277,6 ha), Zaleskie (186 ha), Ostrowite (60 ha); czterech średnich o powierzchni ponad 10 ha (Skickie, Górzno Górne i Dolne, Kocuń, Piaskowe), trzech małych o pow. w granicach 5-10 ha oraz kilku mniejszych. Rzeki przepływające przez teren gminy Głomia, Łobzonka, Kocunia i rzeka graniczna Gwda uzupełniają obraz bogactwa hydrograficznego gminy.

Istotne znaczenie w przestrzeni gminy mają lasy zajmujące ponad 23% jej powierzchni. Występują głównie lasy gospodarcze – z dominacją sosny zwyczajnej, występują też jednak zespoły zbliżone do struktury naturalnej (roślinność potencjalna) – głównie lasy bukowo dębowe. Powierzchnie leśne rozmieszczają się nierównomiernie na terenie gminy.

Wszystkie w/w elementy ukształtowania przestrzeni składają się na wyjątkowe walory przyrodniczo-krajobrazowe gminy, równocześnie potencjał przydatności turystycznej o najwyższej wartości.

1.3 Sieć osadnicza

Jak już omówiono wcześniej sieć osadnicza gminy charakteryzuje się średnią gęstością (1 wieś nie licząc kilkusobowych przysiółków na ca 8,7 km²). Całe pasmo środkowe położone centralnie z terenami przyległymi do miasta Złotowa wzdłuż ciągu komunikacyjnego (drogi wojewódzkiej 188 i 189), skupia ponad 46% mieszkańców gminy, podczas gdy równie wielkościami pozostałe pasma skupiają – północne niewiele 28% ogółu mieszkańców gminy, południowe 26%.

Usługi o charakterze gminnym zlokalizowane są głównie w Radawnicy i Świętej, podstawowe także w Zalesiu, Kleszczynie, Sławianowie, Górznej, Stawnicy (szkoły) oraz w innych większych wsiach.

Charakter turystyczny (usługi) reprezentują głównie wsie Stawnica, Górzna, Grudna, Zalesie, Buntowo, Bługowo, Nowa Święta, Sławianowo, choć funkcja ta występuje także w wielu innych miejscowościach.

Dość dobre wyposażenie wielu wsi w usługi podstawowe wynika z dużych odległości pomiędzy miejscowościami, choć dostępność komunikacyjną większości wsi można ocenić jako dobrą.

Sieć osadnicza gminy Złotów charakteryzuje w dużej części pełna koncentracja zabudowy w zwartych jednostkach osadniczych. Aktualnie zarysowują się tendencje uzupełniania zabudowy rozproszonej, oraz koncentracji szczególnie w rejonach atrakcyjnych turystycznie (m.in. południowy brzeg jeziora Zaleskiego).

1.4 Wykształcone funkcje

Gmina Złotów ma charakter rolniczo-usługowy. Użytki rolne stanowią blisko 65,2% obszaru gminy, lasy 23,6%, a wody powierzchniowe 2,2%.

Rolnictwo jak w większości gmin przeżywa określone trudności wynikające z restrukturyzacji własnościowej (likwidacja PGR), niestabilności zmian w tym zakresie (głównie dzierżawy gruntów, brak nowych gospodarstw rolnych), jak też ogólnie występującego braku koniunktury dla produkcji rolnej i zwierzęcej.

Gospodarstwa indywidualne władają 15 294 ha użytków rolnych (wg granic administracyjnych), co stanowi 80,16% użytków rolnych w gminie. Pod względem wielkości obszaru użytków rolnych gmina Złotów zajmuje drugie (po Wągrowcu) miejsce w województwie wielkopolskim.

Leśnictwo wykazuje dużą stabilność i wysoką jakość urządzeniowo-produkcyjną oraz stałe znaczne zwiększanie powierzchni zalesionych.

Turystyka działa w oparciu o niewielką ilość obiektów. Większy rozwój tej funkcji wymaga przekroczenia progu jakościowego w zakresie infrastruktury turystycznej.

Funkcja przemysłowa praktycznie nie istnieje poza nielicznymi obiektami przetwórstwa rolno-spożywczego i drzewnego.

2 Uwarunkowania społeczno-gospodarcze

2.1 Ludność - demografia, zatrudnienie

Gmina Złotów jest jedną z 226 gmin województwa wielkopolskiego oraz jedną z 8 gmin stanowiących powiat złotowski.

Gminę zamieszkiwało w 2002 roku około 8 907 osób, [0,28% ogółu ludności województwa wielkopolskiego oraz 13,7% ludności powiatu (stan na 12.1998 r.)].

Gęstość zaludnienia gminy wynosi 31 osób na 1 km². Dla porównania w powiecie wynosi 42 osoby a w województwie wielkopolskim 112 osób. Gęstość zaludnienia gminy jest jedną z najniższych w województwie. Niski poziom zaludnienia jest cechą, która dodatkowo wskazuje na wiejski charakter obszaru gminy.

Wskaźnik urodzeń żywych na 1 000 ludności wynosi 14,7% i jest wyższy niż w powiecie i województwie. Przyrost naturalny na 1 000 ludności wynosi 6,3, podczas gdy w powiecie wynosi 3,4, a w województwie wielkopolskim 1,1. Zgonów na 1 000 ludności wynosi 8,4 gdy w powiecie wynosi 8,7 a w województwie 9,9.

Wskaźnik przyrostu naturalnego (różnica pomiędzy wskaźnikiem urodzeń i wskaźnikiem zgonów), mówi o reprodukcji ludności, to oznacza, że urodzenia w jakimś stopniu zrekompensowały ubytek ludności.

Saldo migracji wewnętrznej wynosi –50 osób.

Ludność gminy Złotów w latach 1970 – 2002.

Lp.	Rok	Ludność ogółem	Kobiety	
			liczba	%
1	2	3	4	5
1.	1970	8 500	4 235	49,82
2.	1990	9 034	4 406	48,77
3.	1995	9 264	4 473	48,28
4.	1996	9 206	4 442	48,25
5.	1997	9 314	4 488	48,19
6.	1998	9 243	4 435	47,98
7.	2002	8 907	4 324	48,55

W gminie, podobnie jak w większości gmin województwa jest mniej kobiet niż mężczyzn. Tam wskaźnik feminizacji wynosi 94.

Struktura wiekowa mieszkańców gminy w 1998 r. i 2002 r.

Lp.	Wiek	Liczba osób ogółem	Liczba kobiet
-----	------	--------------------	---------------

		1998	2002	1998	2002
1	2	3	4	5	6
1.	do 9 lat	1 561	1 275	733	589
2.	10 do 14 lat	968	875	488	439
3.	15 do 19 lat	907	906	412	438
4.	20 do 29 lat	1 414	1 412	646	667
5.	30 do 39 lat	1 347	1 167	626	552
6.	40 do 49 lat	1 291	1 376	593	627
7.	50 do 59 lat	685	801	337	386
8.	od 60 do 64 lata	339	300	169	157
9.	65 lat i więcej	731	795	431	469

Źródło: dane US Poznań oraz Strategia Rozwoju Gminy

Podział ludności gminy na ekonomiczne grupy wieku przedstawiał się następująco:

- ludność w wieku przedprodukcyjnym (1998 r.) - 3 078 osób, w tym 1 463 kobiety,
(2002 r.) - 2 699 osób, w tym 1 309 kobiet,
- ludność w wieku produkcyjnym (1998 r.) - 5 265 osób, w tym 2 372 kobiety,
(2002 r.) - 5 256 osób, w tym 2 389 kobiet,
- ludność w wieku poprodukcyjnym (1998 r.) - 900 osób, w tym 600 kobiet.
(2002 r.) - 952 osoby, w tym 626 kobiet.

Procentowe relacje grup ekonomicznych ludności są następujące:

- ludność w wieku przedprodukcyjnym (1998 r.) 33,30%,
(2002 r.) 30,30%,
- ludność w wieku produkcyjnym (1998 r.) 56,96%,
(2002 r.) 59,01%,
- ludność w wieku poprodukcyjnym (1998 r.) 9,74%.
(2002 r.) 10,69%.

Rozmieszczenie ludności

Lp.	Miejscowość	Liczba mieszkańców	Liczba gospodarstw domowych
1	2	3	4
1.	Bielawa	102	19
2.	Błękwit	227	77
3.	Bługowo	255	49
4.	Buntowo	339	95
5.	Dzierżążenka	132	39
6.	Franciszkowo	169	45
7.	Górzna	611	186
8.	Grodno	84	20
9.	Józefowo	586	148
10.	Kaczocho	76	19
11.	Kamień	278	78
12.	Kleszczyna	460	129
13.	Klukowo	233	71
14.	Krzywa Wieś	136	36
15.	Łopienko	29	8
16.	Międzybłocie	230	72
17.	Nowa Święta	393	104
18.	Nowiny	308	78

19.	Nowy Dwór	251	62
20.	Pieczyn	38	13
21.	Pieczynek	299	75
22.	Płosków	54	17
23.	Radawnica	605	184
24.	Rosochy	10	4
25.	Rudna	308	102
26.	Skic	504	115
27.	Sławianowo	394	115
28.	Sławianówko	42	8
29.	Stare Dzierżążno	126	34
30.	Stawnica	597	175
31.	Święta	926	202
32.	Wąsosz	137	40
33.	Wielatowo	36	10
34.	Zalesie	280	74

Źródło: dane UG Złotów.

W dwunastu dużych i średnich wsiach mieszka 65% ogółu mieszkańców gminy. Powyższe dane wskazują na wysoki stopień rozdrobnienia wiejskiej sieci osadniczej, co niekorzystnie wpływa na warunki życia ludności.

2.2 Zatrudnienie

W 1997 r. liczba pracujących na terenie gminy (bez rolnictwa indywidualnego oraz osób fizycznych prowadzących własną działalność gospodarczą) wynosiła 850 osób w tym 310 kobiet.

W 1998 roku liczba pracujących w gminie wynosiła 925 osób, w tym 372 kobiety. Podział pracujących według sektorów gospodarki narodowej przedstawia tabela.

Zatrudnienie wg. działów gospodarki narodowej w gminie Złotów w 1998 r.

Lp.	Sektor gospodarki	Zatrudnionych			
		Ogółem		Kobiety	
		ilość osób	%	ilość osób	%
1	2	3	4	5	6
1.	Sektor rolniczy	241	26,1	90	24,2
2.	Sektor przemysłowy	329	35,6	67	18,0
3.	Usługi rynkowe	153	16,5	49	13,2
4.	Usługi nierynkowe.	202	21,8	166	44,6
Zatrudnionych ogółem		925	100,0	372	100,0

Źródło: dane GUS (Strategia Gminy)

Szczególną cechą w zatrudnieniu w gminie jest brak pracowników administracji publicznej i obrony narodowej, co wynika z faktu, że siedziba urzędu gminy mieści się na terenie gminy miejskiej w Złotowie.

W gminie liczba utrzymujących się wyłącznie lub głównie z pracy w rolnictwie indywidualnym wynosi 1 482 osoby.

Spośród 933 użytkowników indywidualnych gospodarstw rolnych 401 osób pracuje tylko lub głównie w swoim gospodarstwie rolnym.

Zdecydowanie niekorzystnie przedstawia się aktywność zawodowa i przedsiębiorczość mieszkańców gminy. Świadczy o tym niski wskaźnik liczby podmiotów gospodarczych osób fizycznych na 1 000 mieszkańców

gminy oraz wysokie bezrobocie. Na 1 000 mieszkańców gminy przypada: 21,3 zakładów osób fizycznych, podczas gdy wskaźnik ten wynosi w powiecie 42,4 a w województwie 63,8.

Bezrobocie

Z rynkiem pracy, oprócz liczby zatrudnionych, wiąże się także zjawisko bezrobocia, którego przebieg w gminie na przestrzeni lat 1990-2002 obrazuje tabela

Bezrobotni zarejestrowani z terenu gminy Złotów

Lp.	Rok	Liczba bezrobotnych osób		Udział bezrobotnych w ogólnej liczbie ludności w wieku produkcyjnym
		ogółem	w tym kobiet	
1	2	3	4	5
1.	1990	274	130	5,3
2.	1991	633	322	14,7
3.	1992	979	465	24,9
4.	1993	1 285	587	31,4
5.	1994	1 377	614	31,1
6.	1995	963	508	24,8
7.	1996	909	513	23,2
8.	1997	772	462	19,7
9.	1998	756	452	18,4
10.	1999	935	540	-
11.	2002	909	479	-

Źródło: dane Urzędu gminy Złotów. (Strategia Gminy)

Bezrobotni zarejestrowani w 1998 r. stanowili 14,65% tej grupy społecznej w powiecie, a 0,62% w województwie. W 1998 r. udział bezrobotnych w ogólnej liczbie ludności w wieku produkcyjnym w gminie wynosił 18,4% (w powiecie 19% a w województwie wielkopolskim 8,2%).

Od 1990 r. do 1994 r. liczba bezrobotnych w gminie wzrasta odpowiednio od 274 osób do 1377 osób. Dopiero od 1995 r. odnotowuje się jej spadek, by w 2002 r. osiągnąć stan z 1996 r., tj. 909-ciu bezrobotnych. Zmniejszenie się liczby bezrobotnych wiąże się raczej nie tyle z faktycznym zmniejszeniem liczby bezrobotnych ile z zaostrzeniem przepisów dotyczących statusu bezrobotnego. Powyższe dane o stanie bezrobocia, a zwłaszcza wśród kobiet w gminie wskazują, że jest to zapewne jeden z trudniejszych problemów szczególnie, że także w całym powiecie stopa bezrobocia jest najwyższa w całym województwie wielkopolskim.

Stan grupy społecznej osób bezrobotnych znacznie zmienia się w poszczególnych latach.

Wskaźniki obrazujące sytuację mieszkaniową gminy Złotów są bardzo niekorzystne. Przeciętna powierzchnia użytkowa na 1 osobę wynosi 16,9 m² przy wskaźniku 18,3 m² w powiecie i 19,2 m² wynoszącym w województwie.

2.3 Gospodarka

Sytuacja w zakresie podmiotów gospodarczych jest trudna do oceny gdyż zmienia się stale liczba i struktura tych podmiotów. Ochrona działalności gospodarczej ogranicza do minimum zakres danych statystycznych, uniemożliwia także praktycznie inwentaryzację i ocenę charakteru i wielkości produkcji oraz zatrudnienia.

Z danych statystycznych wynika, że stale przybywa podmiotów gospodarczych w mieście i gminie. Zdecydowana większość podmiotów jest wynikiem przedsiębiorczości osób fizycznych

Na koniec 1998 roku w rejestrze REGON było zarejestrowanych 247 podmiotów gospodarczych (6,8% podmiotów w powiecie; 0,09% podmiotów w województwie). W ogólnej liczbie podmiotów gospodarczych było:

- 12 podmiotów sektora publicznego,
- 235 podmiotów sektora prywatnego.

Wśród podmiotów prywatnych było: 197 firm prowadzonych przez osoby fizyczne, 10 spółek prawa handlowego i 7 spółdzielni. Z udziałem kapitału zagranicznego były 2 podmioty (spółki prawa handlowego).

W latach 1993 – 1998 nastąpił znaczny wzrost ogólnej liczby podmiotów gospodarczych z 152 do 247 a następnie w 2004 r. spadek do 209.

Podmioty gospodarki narodowej w gminie Złotów wg działów.

Lp.	Wyszczególnienie	Rok		
		1993	1998	2004 (30-09-2004)
1	2	3	4	5
1.	Rolnictwo	24	41	19
2.	Przemysł	22	29	17
3.	Budownictwo	9	20	35
4.	Transport, łączność, składowanie	7	21	23
5.	Handel i naprawy	54	88	83
6.	Hotele i restauracje	2	9	4
7.	Pośrednictwo finansowe	-	1	7
8.	Obsługa firm i nieruchomości	-	12	3
9.	Pozostała działalność	34	26	18
RAZEM		152	247	209

Źródło: dane UG w Złotowie.

Tylko jeden podmiot gospodarczy w gminie można zakwalifikować do grupy dużych przedsiębiorstw – „Klon” Sp. z o.o. w Nowej Świętej. Pozostałe to przedsiębiorstwa małe i średnie.

Podstawową dziedziną działalności produkcyjnej w gminie Złotów jest przetwórstwo rolno – spożywcze. Znajdują się tutaj zakłady mięsne: masarnia GS w Świętej, Ubojnia Drobiu w Górznej, masarnia w Radawnicy.

Znaczną część usług rynkowych i społecznych na terenie gminy świadczą podmioty mające swoją siedzibę w mieście Złotów. Jednym z takich podmiotów jest Gminna Spółdzielnia „Samopomoc Chłopska” w Złotowie, która liczy 250 członków w tym 50 rolników.

W ostatnich latach rozwija się działalność gospodarcza w sferze turystycznej i rekreacyjnej.

Finanse publiczne

Główną część finansów publicznych w gminie stanowi budżet gminy. Wielkość środków budżetowych, jakimi dysponuje gmina należy do podstawowych czynników wyznaczających możliwości rozbudowy infrastruktury technicznej i zaspokojenia wielu potrzeb społecznych mieszkańców.

3 Szczegółowy opis stanu środowiska

3.1 Środowisko przyrodnicze

3.1.1 Analiza struktury przyrodniczej środowiska

(rzeźba terenu - geomorfologia - geologia)

Granice administracyjne gminy na niektórych odcinkach nawiązują do naturalnych wydzielen: na północnym zachodzie większa część granicy przebiega wzdłuż rz. Gwdy, na południu niewielki odcinek graniczny stanowi rz. Łobzonka. Pozostałe odcinki granicy są sztucznie wydzielonymi w obrębie użytków rolnych i kompleksów leśnych.

Według podziału fizyczno-geograficznego Polski J. Kondrackiego, gmina Złotów leży w prowincji Niżu Środkowoeuropejskiego, podprowincji Pojezierza Południowo – Bałtyckiego, w obrębie makroregionu Południowo – Pomorskiego, w mezoregionie Pojezierze Krajeńskie.

Rzeźbę powierzchni gminy Złotów ukształtował łądolód oraz działalność erozyjna i akumulacyjna jego wód roztopowych. W większości płaska, lokalnie falista wysoczyzna moreny dennej urozmaicona jest bogato pagórkami moreny czołowej, kemami i ozami. Tereny te rozcinają dość głęboko wcięte doliny rzek: Głomi (w centralnej części gminy), Gwdy (zachodnia granica gminy), Łobzonki (na wschodniej granicy) i Kocuni.

Położenie gminy w przestrzeni geograficznej wyróżniają następujące układy ponadlokalnych powiązań przyrodniczych i funkcjonalnych:

- dolina rzeki Gwdy, będącej jedną z największych rzek powiatu Złotowskiego, przepływająca przez kilka mezoregionów, stanowi ponadregionalny korytarz ekologiczny;
- dwie struktury hydrogeologiczne stanowiące zasobne zbiorniki podziemne - główny zbiornik wód podziemnych [GZWP 127]: o nazwie Złotów - Piła - Strzelce Krajeńskie nie ma ustanowionego obszaru ochronnego oraz główny zbiornik wód podziemnych [GZWP 126]: o nazwie Zbiornik Szczecinek. Zbiorniki te kwalifikowane są do obszarów wysokiej ochrony [OWO] jakościowej i ilościowej zasobów wód podziemnych;

W powiązaniach przyrodniczych gminy z obszarami sąsiadującymi największą rolę odgrywają układy hydrograficzno – geomorfologiczne tworzące z obszarem zlewni całość przyrodniczą uwarunkowaną obiegiem wody, stanowiące główne korytarze ekologiczne a także drogi migracji zanieczyszczeń.

Na obszarze gm. Złotów są tereny prawnie uznane za obszary tworzące krajowy system obszarów chronionych, na mocy ustawy z 16 października 1991 r. o ochronie przyrody:

- w północno – zachodniej części gminy - wyznaczony „Obszar Chronionego Krajobrazu - Pojezierze Waleckie i Dolina Gwdy”;
- w południowo - wschodniej części gminy - wyznaczony „Obszar Chronionego Krajobrazu - Dolina Łobzonki i Bory Kujawskie”;
- obszar uznany za rezerwat przyrody „Czarci Staw”;
- obszar uznany za rezerwat przyrody „Uroczysko Jary”.

System obszarów chronionych stanowi układ przestrzenny wzajemnie uzupełniających się form ochrony przyrody, łączonych korytarzami ekologicznymi.

Zarys budowy geologicznej obszaru gminy

Teren gminy Złotów należy podzielić na dwa charakterystyczne, różniące się między sobą dość znacznie obszary:

- 1) północna część gminy (od granic północnych do miasta Złotów) leży w obrębie antyklinorium pomorskiego, zbudowanego ze skał paleozoicznych i mezozoicznych. W warstwie stropowej mezozoiku występują osady liasu, wykształcone jako piaskowce, które nawiercono na głębokości ponad 180 m ppt. w okolicy Świętej Nierówną powierzchnię jurajską przykrywają utwory trzeciorzędu, występujące na głębokościach około 100 m ppt. (okolice Złotowa i Klukowa) oraz około 160 – 170 m na północy (rejon Lipki). Trzeciorzęd reprezentowany jest przez osady oligocenu, miocenu i pliocenu. Oligocen o miąższości 30 – 50 m budują drobnoziarniste piaski glaukonitowe, iły, mułki i mułowce. Miceń występuje na ogół na głębokościach 60 – 120 m ppt. i osiąga miąższości 30 – 90 m. a lokalnie nawet 130 m (rejon wsi Święta). Jest on wykształcony jako piaski różnoziarniste, mułki oraz iły z przerostami węgla brunatnego.

Pliocen, o miąższości od kilku do 30 m reprezentowany jest przez ility poznańskie z wkładkami mułków i piasków drobnoziarnistych. Występuje on od miejscowości Krzywa Wieś, poprzez Złotów i Kujan aż po Lipkę. Nasuwający się lądolód spowodował zaburzenia powierzchni iłłów, mogą one zatem występować w postaci nieregularnych wkładek wśród glin zwałowych. Ogólnie strop utworów trzeciorzędowych występuje na rzędnych 40 – 60 m npm.

Utwory czwartorzędu tworzą pokrywę o znacznej i mocno zróżnicowanej miąższości, od około 50 m w rejonie Złotowa, do około 120 m na północy, w rejonie wsi Kiełpin. Utwory przypowierzchniowe powstały w trakcie recesji lądolodu zlodowaceń północnopolskich fazy poznańskiej. Powstała wówczas rozległa, płaska, bądź lekko falista wysoczyzna dennomorenowa oraz moreny czołowe z glin zwałowych.

- 2) południowa część gminy (od Złotowa do granic południowych) leży w obrębie antyklinorium kujawsko-pomorskiego, zbudowanego ze skał mezozoicznych. Na nierównej powierzchni jurajskiej, podobnie jak w części północnej gminy, osadziły się utwory trzeciorzędu: oligocenu, miocenu i pliocenu.

Morskie osady oligocenu reprezentowane są przez warstwę piasków kwarcowo-glaukonitowych o miąższości 30 – 40 m, często z przewarstwieniami mułków. Łądowo-bagienne lub jeziorne utwory miocenu o miąższości od 30 do 60 m, to: piaski drobnoziarniste, ility i mułki, na ogół z przewarstwieniami lignitu lub węgla brunatnego.

W pliocenie dominują tłuste ility poznańskie, mułki i piaski drobnoziarniste. Osady te zalegają na południowy zachód od Złotowa i na zachód od jez. Sławianowskiego, osiągając miąższość około 20 – 30 m.

Utwory czwartorzędu tworzą ciągłą pokrywę glin zwałowych, poprzedzielanych piaszczystymi osadami glacialnymi i interglacialnymi o zróżnicowanej grubości od 50 do ponad 100 m.

Warunki hydrogeologiczne obszaru gminy

Dla scharakteryzowania układu warstw geologicznych i panujących w nich stosunków wodnych posłużono się profilami hydrogeologicznymi, tworzonymi w trakcie wykonywania ujęć wód podziemnych i opracowania dokumentacji powykonawczych studni. Dokumenty te zaczerpnięto z archiwum Geologa Wojewódzkiego, z Wydziału Ochrony Środowiska Delegatury Wielkopolskiego Urzędu Wojewódzkiego w Pile.

Charakterystyka pierwszego poziomu wodonośnego

Na terenie gminy Złotów można wydzielić cztery strefy o odmiennie kształtujących się reżimach występowania wód gruntowych:

- 1) strefa dolin rzecznych, den, rynien i zagłębień terenowych o różnej genezie. Charakteryzuje się ona płytkim występowaniem pierwszego horyzontu wodonośnego. Poziom ten związany jest ze stanem wody w rzekach, rowach i jeziorach odwadniających przyległe tereny. Okresowo mogą występować tu zjawiska podtapiania.
- 2) strefa płaszczyn sandrowych (sandr rzeki Gwdy, Głomi) charakteryzująca się ciągłym zaleganiem pierwszego poziomu wodonośnego, który posiada kontakt hydrauliczny z poziomem wód w ciekach i zbiornikach. Powierzchnie sandrów pocięte są głębokimi dolinami rzeczными, dlatego też zwierciadło wody gruntowej występuje na głębokości 5 – 10 m ppt. Tereny te są silnie drenowane przez odpływ powierzchniowy, charakteryzują się głębokim deficytem wody, przeważnie są silnie przesuszone.
- 3) strefa pagórków moreny czołowej charakteryzuje się mocnym zróżnicowaniem zalegania pierwszego poziomu wodonośnego, wynikającym z lokalnego ukształtowania terenu i układem warstw nieprzepuszczalnych. Woda występuje tu na głębokości kilku do kilkunastu metrów, warstwy wodonośne mają charakter nieciągły.
- 4) strefa moreny dennej płaskiej lub falistej, gdzie pierwszy horyzont wodonośny występuje na głębokości kilku, rzadziej kilkunastu metrów pod powierzchnią. Poziom ten nie ma charakteru ciągłego, ale wykazuje wysoką stabilność warunków wodnych.

Główne kierunki spływu wód pierwszego horyzontu można przedstawić następująco:

- północno-zachodnia część gminy – rzeka Gwda,
- północno-wschodnia część gminy – rzeka Łobzonka,
- centralna i południowo-zachodnia część gminy – rzeka Głomia,
- południowo-wschodnia część gminy – rzeka Kocunia.

Charakterystyka głębszych warstw wodonośnych

Wody podziemne o znaczeniu użytkowym, zalegające na większych głębokościach na terenie gminy Złotów występują głównie w piaszczysto-żwirowych warstwach czwartorzędu oraz w utworach piaszczystych trzeciorzędu (miocen). Według klasyfikacji A. S. Kleczkowskiego mioceniński poziom wodonośny należy do bardzo zasobnego Głównego Zbiornika Wód Podziemnych (GZWP) – 127 o nazwie Złotów – Piła - Strzelce Krajeńskie. Woda w tym zbiorniku zalega na głębokości około 100 m ppt. Nie ma on dotychczas udokumentowanych zasobów, szacunkowo ocenia się, że wynoszą one 186 tys. m³/d.

GWZP –127 to głęboka struktura porowa, zasobna w duże ilości wody, dobrze naturalnie izolowana od powierzchni terenu przez warstwy słabo przepuszczalne. Nie ma ustanowionego obszaru ochronnego.

Północno-zachodnia i zachodnia część gminy położona jest na GZWP – 126 o nazwie Zbiornik Szczecinek. Granice tego zbiornika pokrywają się niemal z granicą obszaru chronionego krajobrazu o nazwie Pojezierze Wałeckie i Dolina Gwdy.

W plejstocenie występują dwie warstwy wodonośne: przypowierzchniowa (omówiono ją w podpunkcie >charakterystyka pierwszego poziomu wodonośnego<), oraz warstwa międzyglinowa. Warstwa ta zbudowana jest z utworów piasków różnoziarnistych ze żwirem i często ma kontakt hydrauliczny z poziomem przypowierzchniowym. Miąższość waha się w granicach 5 – 20 m. Poziom czwartorzędowy charakteryzuje się stosunkowo niskimi wydajnościami, eksploatowany jest niechętnie.

W poniższej tabeli zestawiono charakterystykę większych ujęć wód podziemnych, o wydajności przekraczającej 50 m³/h:

Lokalizacja	Wydajność [m ³ /h]	Depresja [m]	Głębokość [m ppt.]
Wąsosz	92	6,3	24
Wąsosz	113	6,7	21
Sławianowo	51,9	6,1	38
Sławianowo	52,5	5,7	30

Skład chemiczny ujmowanych wód jest stosunkowo niekorzystny, najczęściej woda wymaga uzdatniania przed skierowaniem do wodociągu publicznego lub na cele przemysłowe

Gleby - wody powierzchniowe

Użytki rolne stanowią dominujący udział w strukturze użytkowania gruntów gminy. Zajmują one 19,08 tys. ha, tj. ok. 65,23 % ogólnej powierzchni gminy.

Wśród użytków rolnych zdecydowanie przeważają grunty orne zajmujące 16,3 tys. ha, tj. 85,6% powierzchni użytków rolnych. Użytki zielone zajmują 2,7 tys. ha, tj. 14% powierzchni użytków rolnych. Według gleboznawczej klasyfikacji gruntów, na obszarze gm. Złotów występują gleby klas bonitacyjnych od IIIa do VI. Udział poszczególnych klas bonitacyjnych w strukturze gruntów ornych i użytków zielonych przedstawia się następująco:

a) grunty orne

Klasa bonitacyjna	Powierzchnia [ha]	[%]	Charakterystyka
III a	161	1,0	dobrze
III b	407	2,5	3,5%
IV a	4 228	26,4	średnie
IV b	4 503	28,1	54,5%
V	4 830	30,1	słabe
VI	1 746	10,9	i najsłabsze
VI Rz	161	1,0	42,0%
Razem	1 6036	100,0	100%

b) użytki zielone

Klasa bonitacyjna	Powierzchnia [ha]	[%]	Charakterystyka
III	200	5,7	średnie
IV	1 708	48,5	54,2%
V	1 320	37,5	słabe
VI	273	7,8	i najslabsze
VIz	19	0,5	45,8%
Razem:	3 520	100%	100,0%

Dane -Starostwo Powiatowe w Złotowie z 2002 r.

Wśród gruntów ornych dominują gleby średnie zajmujące 54 % ich powierzchni, z niewielką przewagą gleb IVb klasy bonitacyjnej. Dobre gleby zajmujące 3,5 % powierzchni gruntów ornych dominują w IIIb klasie bonitacyjnej. Wśród użytków zielonych największą powierzchnię zajmują gleby średnie w IV klasie bonitacyjnej [49 %] i słabe w V klasie bonitacyjnej [38 %]. Zróżnicowanie środowiska glebowego pod względem potencjału produkcyjnego i ekologicznej różnorodności ekosystemów polnych odzwierciedlają kompleksy glebowo – rolnicze stanowiące swoiste rodzaje siedlisk polnych.

Ogólna ocena jakości gleb wyrażona wskaźnikiem bonitacji na gruntach ornych wynosi dla gminy Złotów 44,4 pkt. w 100-punktowej skali. Wskaźnik ten dla Polski wynosi 52,3 pkt. Udział gleb klas marginalnych (V, VI) w ogólnej powierzchni gruntów ornych wynosi 42 %, przy średniej krajowej 33 %, średniej dla województwa wielkopolskiego – 40 %.

Ogólny wskaźnik jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej, w 100-punktowej skali wynosi 60,1 pkt, przy średniej krajowej 66,6 pkt. Oznacza to mało korzystne warunki przyrodnicze dla produkcji rolnej.

Na mapie przedstawiono kompleksy glebowo – rolnicze w następujących przedziałach syntetyzujących warunki fizjograficzne przydatne dla rolnictwa:

Kompleksy gleb ornych

1) Korzystne

Są to gleby kompleksu 2-go pszennego dobrego i kompleksu 4-go żytniego b. dobrego. Do kompleksu 2-go zaliczane są gleby III a i III b klasy bonitacyjnej. Typologicznie są to gleby brunatne wylugowane i pseudobielicowe. Wytworzone są przeważnie z glin lub piasków gliniastych mocnych na glinie. Gleby tego kompleksu odznaczają się na ogół uregulowanym odczynem, średnią lub wysoką zawartością przyswajalnych składników pokarmowych, niekiedy są nadmiernie uwilgotnione, m.in. ze względu na zwięźlejszy skład granulometryczny. Zapewniają wysokie i dość wierne plony roślin uprawnych i warzyw w lata „suche”, natomiast w lata z nadmiarem opadów mogą wystąpić niewielkie obniżki plonów. Większość tych gleb jest średnio ciężka w uprawie i wykazuje dobry stopień kultury. Nadają się do uprawy wszystkich roślin o największych wymaganiach. Kompleks 4-ty obejmuje najlepsze gleby III b i IV a klasy bonitacyjnej. Typologicznie są gleby brunatne wylugowane, rzadziej pseudobielicowe. Wytworzone są one z piasków gliniastych mocnych na glinie. Charakteryzują się względnie uregulowanym uwilgotnieniem, średnią lub wysoką zawartością przyswajalnych składników pokarmowych. Są strukturalne, łatwe do uprawy. Gleby tego kompleksu rozproszone są na obszarze całej gminy. Ze względu na wysoką jakość gleby, kompleksy 2-gi i 4-ty powinny stanowić podstawowy ekosystem życielski i podlegać ochronie przed przeznaczeniem na cele nierolnicze, zwłaszcza przed zabudową.

2) Średniokorzystne

Są to gleby kompleksu 3-go pszennego wadliwego, 5-go żytniego dobrego, 8-go zbożowo – pastewnego mocnego i 9-go zbożowo - pastewnego słabego. Wśród tej grupy gleb największą powierzchnię zajmują gleby kompleksu 5-go żytniego dobrego, pozostałe występują w niewielkich konturach i w dużym rozproszeniu. Do kompleksu 5-go zaliczane są gleby IVa i IVb klasy bonitacyjnej. Typologicznie są to gleby brunatne, wylugowane, wytworzone z piasków gliniastych lekkich na glinie. Gleby te są łatwe do uprawy, ale ze względu na dużą miąższość spiaszczenia, są bardzo wrażliwe na niedobory opadów atmosferycznych, uprawę i nawożenie. Większość tych gleb wykazuje niedobór przyswajalnych składników pokarmowych. Gleby tego kompleksu, zajmujące 55 % powierzchni gruntów ornych, rozproszone są na obszarze całej gminy.

3) Niekorzystne

Są to gleby kompleksów 6-go żytniego słabego, 7-go żytniego b. słabego. Typologicznie są to gleby piaskowe różnych typów genetycznych. Wytworzyły się głównie z piasków słabo gliniastych podścielonych piaskami luźnymi. Są to gleby IV b, V i VI klasy bonitacyjnej. Są przepuszczalne, okresowo lub stale za suche, ubogie w przyswajalne składniki pokarmowe. Charakteryzują się niską jakością, są mało urodzajne a ich uprawa jest często nieopłacalna. Ze względu na niewielką przydatność dla rolnictwa, gleby tych kompleksów powinny być przeznaczone pod zalesianie, w pierwszej kolejności te, które sąsiadują z lasami lub znajdują się na terenach zdegradowanych i obszarach podatnych na degradację wód podziemnych.

Kompleksy trwałych użytków zielonych

Wśród użytków zielonych zajmujących 18% użytków rolnych dominują łąki występujące na powierzchni 1,8 tys. ha nad pastwiskami zajmującymi 0,7 tys. ha. Użytki zielone występują głównie w dolinach rzek i obniżeniach terenu. Typologicznie są to w przewadze gleby torfowe torfów niskich. Mało zróżnicowane gleby (czarne ziemie właściwe i zdegradowane, gleby murszowo-mineralne i murszowate, itp.) w dolinach cieków, zajęte przez średnie bądź słabe użytki zielone, z uwagi na pełnione funkcje przyrodniczo-ekologiczne, zasługują na szczególną ochronę.

Na obszarze gminy dominują użytki zielone średnie w IV klasie bonitacyjnej. Gleby tego kompleksu odznaczają się dobrymi właściwościami fizyko - chemicznymi i względnie uregulowanymi stosunkami wodnymi. Stwarzają korzystne warunki do rozwoju siedlisk pobagiennych i grądowych użytków zielonych.

Wody powierzchniowe

Wody powierzchniowe zajmują 645 ha, tj. 2,2 % powierzchni gminy [dane UG Złotów - Strategia 2000 r., Starostwo Powiatowe 2002 r.], z czego:

wody stojące	33 ha
wody płynące	457 ha
rowy	155 ha

Do wód powierzchniowych gminy należą następujące naturalne ciekі oraz zbiorniki wodne:

- rzeki - Głomia, Łobzonka i Kocunia ze swoimi dopływami nie licząc granicznej rzeki Gwdy;
- jeziora - Sławianowskie, Zaleskie, Ostrowite, Skickie, Górzno Górne, Dolne, Kocuń, Piaskowe, Buntowo, Kleszczyna, Rezerwat, Święta, Piaski Średnie, Staw Młyn. Stawnica, Krzywa Wieś, Łopienka, Sulżyckie, Kostrzynek,
- stawy oraz śródpolne i śródleśne oczka wodne,
- rowy melioracyjne.

Cała powierzchnia gminy Złotów, z wyjątkiem niewielkiego fragmentu położonego przy wschodniej granicy (rejon miejscowości Rudna) położona jest w zlewni rzeki Gwdy. Wspomniany fragment leży w zlewni rzeki Łobzonki. Wody powierzchniowe z obszaru gminy spływają do rzeki Gwdy za pośrednictwem rzek: Głomi i jej dopływów – Kocuni i Śmiardówki w centralnej i południowej części oraz za pośrednictwem Debrzynki w części północnej. Zachodnia część gminy leży w bezpośredniej zlewni Gwdy, częściowo spływy realizowane są za pośrednictwem bardzo małych cieków. Ogólnie sieć hydrograficzną gminy ocenia się jako słabo rozwiniętą. Sieć tę uzupełniają dość liczne drobne ciekі bezimienne oraz sztucznie wykonane w przeszłości rowy melioracyjne odprowadzające wody z lokalnych obniżeń terenowych przeważnie pochodzenia wytopiskowego. Ogólnie istniejące stosunki wodne – układ cieków naturalnych wspomaganych licznymi rowami, jest pochodną zakrojonych na bardzo szeroką skalę prac melioracyjnych i regulacyjnych w dolinie Noteci. Koryta mniejszych cieków zostały pogłębione i wyprostowane, zbudowano gęstą sieć rowów odwadniających na terenach bagiennych oraz w płaskich odcinkach dolin rzecznych (Głomia powyżej Złotowa). Klasycznym przykładem tych działań jest melioracja Bagien Kocuńskich, rejon Międzybłocia. Tam, gdzie warunki naturalne nie sprzyjały prostym zabiegom melioracyjnym, zdrenowano grunty orne. Największe tego typu kompleksy występują między Złotowem i Górznią, w kierunku Tarnówki oraz między Skicem, Sławianowem i Kleszczyną. Powierzchnia obszarów zdrenowanych w stosunku do całej powierzchni gminy wynosi niemal 10 %.

Jednym z pozytywnych rezultatów zmian stosunków wodnych dokonanych na początku XX wieku i w połowie lat sześćdziesiątych jest brak zjawisk powodziowych na terenie gminy. Analiza mapy hydrograficznej

pozwala stwierdzić brak obszarów zalewowych. Okresowe wyżówki mieszczą się w korytach rzek i nie wywołują zalewania przyległych terenów.

Tabelarycznie wskaźniki zanieczyszczeń, decydujące o wypadkowej klasie czystości poszczególnych rzek gminy w wybranych profilach / dane zaczerpnięto z „Raportu o stanie środowiska w Wielkopolsce w latach 1997 – 1998”/:

Nazwa rzeki i punktu kontrolno-pomiarowego [km biegu rzeki]	Stężenia charakterystyczne wybranych grup wskaźników zanieczyszczeń					
	Substancje biogenne	Substancje organiczne	Zasolenie	Zawiesina ogólna	Stan sanitarny	Saprobność
Gwda, Lędyczek [112,0]	II	III	I	III	II	non
Gwda, Tarnówka	II	II	I	I	II	Non
Głomia, Wąsosz [29,4]	non	III	I	II	non	Non
Łobzonka, Szczerbi [13,1]	III	III	I	III	Non	II

Rzeki Gwda i Łobzonka są rzekami granicznymi gminy Złotów. Ciekim głównym, podstawowym, przebiegającym przez centralne rejony, jest rzeka Głomia.

Do naturalnych zbiorników wodnych należą jeziora, nieliczne rozproszone śródpolne i śródleśne oczka wodne oraz stawy. Na terenie gminy Złotów znajduje się 17 jezior o powierzchni ponad 1 ha. Z tej ilości zaledwie trzy mają znaczącą powierzchnię i kubaturę masy jeziornej, są to: Sławianowskie (277,6 ha), Zaleskie (186,13 ha) i Ostrowite (59,97 ha). W pozostałej liczbie tylko 4 jeziora mają powierzchnię ponad 10 ha, 3 jeziora – powierzchnię od 5 do 10 ha. Pozostałe, to niewielkie oczka o powierzchniach od 1,6 do 3 ha. Trzy jeziora uznaje się za całkowicie zeutrofizowane, nie wykazujące się otwartym zwierciadłem wody. Są to jeziora: Kocuń, Sulżyckie i Kostrzynek.

Wykaz jezior o powierzchni ponad 1 ha na terenie gminy Złotów

Lp.	Nazwa jeziora	Dorzecze Rząd zlewni	Powierzchnia [ha]	
			Całkowita	Wody
1	2	3	4	5
1.	Sławianowskie	Kocunia [VI]	277,60	276,00
2.	Zaleskie	Głomia [V]	186,13	182,22
3.	Ostrowite	Skicka Struga [VII]	59,97	54,76
4.	Skickie	Skicka Struga [VII]	14,83	3,63
5.	Górzno Górne, Dolne	Głomia [V]	13,17	12,17
6.	Kocuń	Głomia [V]	13,00	Zarośn.
7.	Piaskowe	Głomia [V]	11,26	10,32
8.	Buntowo	Kocunia [VI]	7,63	7,63
9.	Kleszczyna	Skicka Struga [VII]	7,00	5,86
10.	Rezerwat	Głomia [V]	5,20	3,20
11.	Święta	Śmiardówka [VI]	2,94	2,94
12.	Piaski Średnie	Śmiardówka [VI]	2,60	2,60
13.	Staw Młyn. Stawnica	Głomia [V]	2,50	2,50
14.	Krzywa Wieś	Debrzynka [V]	2,33	1,58
15.	Łopienka	Głomia [V]	1,91	1,91
16.	Sulżyckie	Głomia [V]	1,68	Zarośn.

17.	Kostrzynek	Głomia [V}	1,60	Zarośn.
-----	------------	------------	------	---------

Łączna powierzchnia jezior wynosi 567,32 ha.

Dane morfometryczne największych zbiorników (jezior) gminy Złotów przedstawia poniższe zestawienie:

Lp.	Nazwa jeziora	Pow. lustra wody	Głębokość [m]		Objętość [tys. m ³]	Całkowita pow. zlewni [km ²]	Wys. lustra wody n.p.m. [m]
		[ha]	max.	śr.			
1	2	3	4	5	6	7	8
1.	Sławianowskie (Wielkie)	276,00	15,0	6,6	18 303,7	44,0	101,2
2.	Zaleskie	182,22	12,8	4,6	6 807,1	32,4	108,1
3.	Ostrowite	54,76	7,5	3,5	1 795,4	67,2	106,2

Jezioro Sławianowskie leży na granicy gmin: Złotów i Łobżenica. Ma charakter rynnowy i zasilane jest w wodę przez rzekę Kocunia, wpadającą do wschodniej zatoki, a wypływającą z zatoki północno-zachodniej. Jezioro składa się z dwóch basenów (zachodniego i wschodniego), oddzielonych od siebie wyraźnym, poprzecznym wygarbieniem.

Jezioro Sławianowskie charakteryzuje się śnieżno-deszczowym reżimem zasilania, z jednym maksimum (kwiecień) i jednym minimum (październik). Stany niżówkowe przerywane są krótkotrwałymi wezbraniem letnimi, w miesiącu lipcu.

Jezioro Zaleskie leży na granicy miasta Złotowa i gminy Złotów. Ma charakter rynnowy, o równoleżnikowym położeniu. Zasilane jest kilkoma niewielkimi ciekami wodnymi. Obrzeża zbiornika przechodzą w strome zbocza porośnięte przeważnie drzewami liściastymi i krzewami.

Jezioro Ostrowite położone jest na granicy gmin: Złotów i Łobżenica. Przepływa przez nie ciek o nazwie Skicka Struga, dopływ Kocuni, kierunek przepływu – od wschodniego do północno-zachodniego brzegu. Od południa jezioro zasilane jest niewielkim ciekim melioracyjnym.

Obrzeża, z wyjątkiem północno-zachodniego, są łagodne, porośnięte pasmem drzew.

szata roślinna (ekosystemy leśne i zadrzewienie terenów nieleśnych)

Lasy i zadrzewienia zajmują 7,0 tys. ha, tj. 23,5% powierzchni geodezyjnej gminy [dane UG Złotów], w tym lasy – 6 900 ha, zadrzewienia i zakrzewienia - 118 ha. Rozmieszczenie lasów na obszarze gminy jest nierównomierne. O ich występowaniu, różnorodności typów siedliskowych lasu i składzie gatunkowym drzewostanu zadecydowały zarówno warunki fizyczno – geograficzne [geologia, geomorfologia, gleba, klimat], jak i działalność gospodarcza człowieka. Długotrwała działalność człowieka i intensywna eksploatacja środowiska doprowadziły do silnego wylesienia obszarów wysoczyznowych. Wiele gatunków roślin wyginęło, bądź zredukowało swe zasięgi geograficzne. Wielogatunkowe lasy liściaste i mieszane coraz częściej zastępowane były lasami sosnowymi. Na obszarze gminy lasy występują w znacznym rozproszeniu, a granica rolno – leśna niektórych konturów charakteryzuje się bardzo nieregularną linią. W składzie gatunkowym drzewostanu dominującą rolę zajmuje sosna zwyczajna, na żyzniejszych glebach występują również: buk, dąb, olsza, brzoza i świerk. Dość ubogi podszyt stanowią: jałowiec, jarzębina i podrosty traw. Runo leśne wyróżnia się bogactwem borówki czernicy, malin i grzybów, wśród których najpowszechniej występują: podgrzybek brunatny, podgrzybek zajączek, maślak i kozak.

Na terenie gminy znajdują się 3 nadleśnictwa, z czego Nadleśnictwo Lipka zajmuje ok. 72,4% (1952 ha), Nadleśnictwo Złotów – ok. 29% (4875,95 ha) powierzchni lasów i najmniejsze Nadleśnictwo Okonek – które posiada zaledwie 21,04 ha na terenie gminy.

Przeważająca część terenów zalesionych znajdujących się północnej i środkowej części gminy jest w gestii Nadleśnictwa Lipka. Południowy kompleks leśny jest w gestii Nadleśnictwa Złotów.

Praktycznie wszystkie lasy w gminie Złotów są atrakcyjne pod względem turystycznym, w efekcie większość do masowego wypoczynku. Jedynie nieprzydatne dla turystyki i rekreacji są lasy ochronne grupy I w

których występują również lasy wodochronne. Zamknięte dla ruchu turystycznego są również kompleksy leśne gminy, które obejmują m.in. lasy wyłączane na cele hodowli zwierzyny łownej (ostoje zwierząt podlegające ochronie gatunkowej) oraz te, które stanowią drzewostany nasienne.

Ekosystemy leśne reprezentowane są przez kilkanaście siedliskowych typów lasu wyróżnionych ze względu na zróżnicowany stopień żyzności i wilgotności poszczególnych siedlisk: siedliska borowe [bór świeży, bór wilgotny, bór suchy, bór mieszany świeży, bór mieszany wilgotny, bór mieszany bagienny], siedliska lasowe [las mieszany świeży, las mieszany wilgotny, las świeży, las wilgotny], olsy [ols, ols wilgotny].

Pod względem kategorii użytkowania, lasy gminy należą w przeważającej części do lasów ochronnych. Powierzchnia lasów, wynosząca 5 688 ha, posiada status lasów ochronnych i stanowi ona 84,4 % ogólnej powierzchni lasów gminy. Przydatność lasów pod względem atrakcyjności krajobrazu, odporności na penetrację turystyczną, dostępności na cele rekreacyjne jest zróżnicowana. Przyjmuje się, że na obszarze lasów przeznaczonych do rekreacji wiek drzewostanu powinien przekraczać 40 lat. Największą odpornością na degradację i zniszczenia wywołane przez użytkowanie rekreacyjne charakteryzują się siedliska lasowe [las mieszany świeży, las mieszany wilgotny, las świeży], będące również najciekawsze krajobrazowo. Spośród siedlisk borowych najatrakcyjniejsze są bory mieszane świeże. Są łatwo dostępne, świetliste, średnio odporne na degradację. Charakteryzują się korzystnym mikroklimatem i dodatnimi walorami krajobrazowymi.

Siedliska wilgotne [las mieszany wilgotny, las wilgotny] charakteryzują się dużą odpornością na penetrację turystyczną. Jednak ze względu na wysoki poziom wód gruntowych, zwiększoną wilgotność powietrza wnętrza lasu i zaciemnienie, mimo niewątpliwych walorów krajobrazowych, nie są wskazane do zagospodarowania rekreacyjnego pobytowego. Są natomiast odpowiednie do uprawiania turystyki pieszej po wyznaczonych szlakach. Siedliska olsowe i bagienny nie są przydatne do rekreacji ze względu na stałe lub okresowe nadmierne uwilgotnienie i zaciemnienie.

Ograniczoną przydatnością lub lokalnie albo czasowo zakazem dla ruchu turystycznego i rekreacji, charakteryzują się niektóre kategorie lasów ochronnych, zwłaszcza stanowiące ostoje zwierząt podlegających ochronie gatunkowej oraz tereny uznane za miejsca rozrodu i regularnego przebywania zwierząt gatunków chronionych strefowo.

Na terenach poza lasami szczególną rolę odgrywa zadrzewienie i zakrzewienie śródpolne, śródłąkowe, wzdłuż cieków, przydrożne, starodrzew cmentarny i parkowy. Zadrzewienie terenów nieleśnych stanowi ważny element stabilizacji ekologicznej krajobrazu, zwłaszcza przekształconego antropogenicznie. Wpływa korzystnie [podobnie jak kompleksy leśne, ale o mniejszej sile oddziaływania], m.in. na kształtowanie mikroklimatu, stosunków wodnych, warunków akustycznych, stanowi ostoje różnych gatunków zwierząt. Istotną rolę odgrywa naturalne zadrzewienie wśród użytków zielonych w dolinie rzeki Głomi, Kocuni, Śmiardówki, Debrzynki wzbogacając walory tych form geomorfologicznych tworzących ważne korytarze ekologiczne. Zadrzewienie śródłąkowe nad rowami melioracyjnymi i naturalnymi ciekami oraz lasy łąkowe, uczestniczą w retencjonowaniu wody i kształtowaniu bilansu wodnego.

Na terenach osiedlowych i w krajobrazie otwartym, szczególną rolę odgrywa zadrzewienie przydrożne [walory krajobrazowe, ekologiczne, wiatrochronne - przeciwerozyjne, osłona akustyczna], zadrzewienie parkowe podworskie przy kościołach parafialnych i cmentarne, zwłaszcza starodrzew [walory krajobrazowe, ekologiczne, historyczne].

Świat zwierzęcy

Świat zwierzęcy jest typowy dla nizinnych obszarów kraju. W lasach żyją jelenie, danielle, sarny i dziki. Z drapieżników występują m.in. lisy, borsuki, jenoty, wydry i wilka. Spośród innych ssaków najczęściej spotykane to: zając, dzik, jeź, ryjówka, kret, bobry, nietoperz.

Najlepiej poznana jest zresztą fauna ptaków, jedyna gromada świata zwierzęcego niemal w całości podlegająca w Polsce ochronie gatunkowej. Gatunki objęte ochroną ścisłą: perkoz dwuczuby, łabędź niemy, gągoł, siewka rzeczna, żuraw, sierpówka, kukułka, dudek, dzięcioły - wszystkie, gołębiarz, krogulec, przepiórka, siniak, turkawka, sowy – wszystkie, lelek, jerzyk, zimorodek. Dodatkowo dla nw. gatunków objętych ochroną ścisłą należy ustalać strefy ochrony ścisłej i częściowej: puchacz, bocian czarny, kania czarna, kania ruda i rybołów.

W ostatnim stuleciu liczebność ptaków gwałtownie spadła, głównie na skutek obniżenia poziomu wód oraz całego zespołu czynników antropogenicznych, m.in. postępu technicznego w rolnictwie oraz użycia pestycydów.

Pozostały świat zwierzęcy występujący na terenie gminy Złotów:

- gady - stwierdzono występowanie żółwia błotnego, jaszczurki zwinki,
- płazy - gatunki chronione: żaba jeziorkowa, żaba wodna, ropucha szara, traszka,
- bezkęgowce - świat tych zwierząt jest słabo poznany. Teren gminy poprzecinany jest strumieniami, rzekami i innymi zbiornikami wodnymi, co sprzyja życiu i rozwojowi wielu gatunków owadów. Stwierdzono występowanie pazia królowej, biegacza złocistego. W wodach żyją małże w tym skójka malarzy, występują różne gatunki ślimaków np. winniczek.

Intensywna urbanizacja spowodowała, że na obszarze omawianego terenu egzystują przede wszystkim gatunki pospolite, najlepiej przystosowane do miejscowych warunków życia, głównie drobne ssaki, ptaki, płazy i owady.

Klimat lokalny

Klimat Pojezierza Krajeńskiego należy do strefy klimatu umiarkowanego w obszarze wzajemnego przenikania się wpływów morskich i kontynentalnych. Przejściowość ta uwidacznia się zmiennymi stanami pogody, które zależą od rodzaju napływających mas powietrza.

Na terenie Pojezierza Krajeńskiego obserwuje się najczęściej obecność powietrza polarno – morskiego. Powietrze to pochodzi z południowej części Atlantyku.

W zimie powietrze to przynosi ocieplenie i zwiększenie zachmurzenia nieba. Latem powietrze to jest chłodne, powoduje zachmurzenia i opady atmosferyczne. Część powietrza o charakterze polarno – kontynentalnym napływa z Europy Wschodniej i Azji. Odznacza się ono małą wilgotnością i zmniejsza zachmurzenie nieba. Obecność tego powietrza obserwuje się głównie w zimie i na wiosnę. Obecność tych dwóch, różnych mas powietrza w zasadniczy sposób oddziałuje na klimat tego makroregionu.

W świetle regionalizacji rolniczo – klimatycznej R. Gumińskiego Ziemia Złotowska leży w dzielnicy IV – pomorskiej.

Dzielnica ta jest najchłodniejszym obszarem w granicach województwa wielkopolskiego.

Liczba dni z mrozem i przymrozkami przekracza 90 dni. Długość sezonu wegetacyjnego średnio 200-250 dni. Roczna suma opadów wynosi ca 556 mm i należy do najniższych w kraju. Szczególnie niekorzystnie kształtują się opady atmosferyczne w okresie wegetacyjnym i wynoszą one 61,0 % liczby dni z pokrywą śnieżną w Złotowie (średnio przekracza 59 dni). Podobnie jak na większości terytorium kraju, również w rejonie gminy Złotów przeważają wiatry zachodnie.

Potwierdzają to, w znacznym stopniu, dane podstawowych parametrów meteorologicznych stacji meteorologicznej w Chojnicach (najbliżej położonej w stosunku do omawianej gminy), w większości za lata 1979-1989. Średnia roczna temperatura powietrza cechuje się dość dużą zmiennością : od 6,3^oC (1979 r.) do 10,1^oC (1989 r.). Średnia roczna temperatura powietrza w ostatnich dwudziestu latach wyniosła 7,5^oC, średnia najzimniejszego miesiąca (stycznia) –2.0^oC, a najcieplejszego (lipca) +17.8^oC.

Niekorzystnym zjawiskiem atmosferycznym jest występowanie wczesnych przymrozków i dużych spadków temperatur w okresie zimy.

1) Opady atmosferyczne

Do ich określenia posłużono się danymi z wielolecia dla posterunków opadowych w Złotowie, Ptuszy, Kiełpinie i Łobżeniczy, sąsiadujących bezpośrednio z omawianym obszarem, lub położonych w jego wnętrzu:

średnia roczna suma opadów	598 mm
maksymalna roczna suma opadów	690 mm
minimalna roczna suma opadów	399 mm

udział średniego opadu okresu wegetacyjnego 61,0 %

liczby dni z pokrywą śnieżną w Złotowie:

średnio	59,4 d.
maksymalnie	127,0 d.
minimalnie	7,0 d.

daty pojawienia się i zaniku pokrywy śnieżnej w Złotowie:

średnio	31.12 - 13.03
---------	---------------

skrajnie 06.11 - 21.04
 średnia liczba dni z burzą w okresie IV – X 13,2 d.

2) kierunki wiatrów w Złotowie:

okres letni - wiatry z kierunków	południowo – zachodnich, zachodnich północno – wschodnich
okres zimowy - wiatry z kierunków	południowo – zachodnich, zachodnich
średniorocznie	południowo – zachodnie, zachodnie

Procentowo ujmując, w skali roku, wiatry wiejące z kierunku południowo-zachodniego występują w 15 % przypadków, wiatry wiejące z kierunku zachodniego występują w 19 % przypadków. Są to wiatry o zdecydowanej przewadze występowania w ciągu roku.

Przedziały prędkości wiatrów:

- wiatry o prędkości > 10 m/s	6,1 %
- wiatry o prędkościach 6,0 – 10,0 m/s	16,9 %
- wiatry o prędkościach 2,0 – 6,0 m/s	34,3 %
- wiatry o prędkościach 0,0 – 2,0 m/s	12,0 %

Warunki mikroklimatyczne i meteorologiczne gminy Złotów określa się jako przeciętne dla Pojezierza: niskie opady, wiatry o zdecydowanych kierunkach i niezbyt wysokich przedziałach prędkości, słabe, krótkotrwałe, niezbyt śnieżne zimy.

Z analizowanych danych wynika, że warunki mikroklimatyczne gminy Złotów są znacznie zróżnicowane w zależności od rzeźby terenu, wyniesienia nad poziom morza, wilgotności podłoża oraz pokrycia terenu. Dlatego też można wydzielić na terenie omawianej gminy kilka głównych typów topoklimatu:

topoklimat zalesionych równin sandrowych, charakteryzujący się mniejszym niż na pozostałych terenach nasileniem wiatrów, mniejszymi amplitudami temperatur, zmniejszoną insolacją w lecie i zwiększoną wilgotnością powietrza,

topoklimat pól na wysoczyznach morenowych o mało zróżnicowanych warunkach klimatu lokalnego, silnie przewietrzanych na skutek braku większych kompleksów zadrzewionych i małego zróżnicowania hipsometrycznego,

topoklimat dolin i rynien rzecznych o płytko zalegającej wodzie gruntowej, z częstymi zjawiskami mgieł i występowaniem inwersyjnych układów temperatury oraz podwyższoną ilością dni z przymrozkami,

topoklimat pagórków moren czołowych o zróżnicowanym nasłonecznieniu w zależności od ekspozycji stoków na kierunek,

topoklimat jednostek osadniczych o zmniejszonych prędkościach wiatrów, nieco wyższej niż na pozostałych terenach temperaturze oraz mniejszych dobowych amplitudach temperatur powietrza.

Specyficzne warunki klimatu lokalnego mają występujące tereny leśne. Lasy charakteryzują się na ogół dobrymi warunkami termiczno-wilgotnościowymi o zmniejszonych wahaniami dobowymi, jednak z gorszymi warunkami solarnymi (zacienienie). Są to jednak tereny o wzbogaconym składzie fizyko-chemicznym powietrza w tlen, ozon, olejki eteryczne (fitoncydy) oraz inne substancje śladowe podnoszące komfort bioklimatyczny.

3.1.2 Ocena potencjału przyrodniczego środowiska

Wg. M. Przewoźniaka („Struktura i potencjał środowiska przyrodniczego”) środowisko przyrodnicze można oceniać z punktu widzenia zdolności:

- samoregulacyjno-odpornościowych, które określają zdolności środowiska do powrotu w stan względnej równowagi ekologicznej po destrukcyjnym działaniu gospodarki człowieka,

- zdolności zaspokojenia poprzez zasoby środowiska potrzeb energetyczno – materialnych człowieka (zasoby użytkowe środowiska),
- zaspokojenie wrażeń estetycznych człowieka poprzez oddziaływanie na zmysły oraz umożliwienie odnowy sił (potencjał behawioralny).

Potencjał samoregulacyjny – odpornościowy

Rozumiany również jako wrażliwość środowiska na niekorzystne zmiany, oceniany w skali trzystopniowej: potencjał duży, średni, niski wynika z cech fizjograficznych terenu (spadki), rodzajów utworów budujących podłoże (piaski, gliny, utwory organiczne), stosunków wodnych oraz pokrycia szatą roślinną lub rodzajem zainwestowania.

Dużym potencjałem charakteryzują się obszary wysoczyzny morenowej, o podłożu gliniastym, rzeźbie lekko falistej (spadki od 2% do 6%).

Siedliska glebowe są tu żyzne, uzyskuje się wysokie plony w rolnictwie, a tereny pokryte lasami dają wysokie przyrosty masy drzewnej.

Średnim potencjałem charakteryzują się tereny wysoczyzny morenowej o nieco większych spadkach (5-8 %) lub o podłożu zbudowanym z glin piaszczystych lub piasków gliniastych ale utrwalonych przez lasy o drzewostanach mieszanych (sosnowo, świerkowym z udziałem dębu lokalnie buka). Tereny te są już bardziej wrażliwe na wszelkie zmiany klimatu (okresy suszy obniżają plony w rolnictwie), narażone na erozję wodną, lasy podatne na działanie szkodników biologicznych i klimatycznych

Niskim potencjałem charakteryzują się trzy typy terenów. Są to: wierzchołki i stoki wzniesień, brzegi dolin o spadkach powyżej 8 % narażone na procesy zboczowe (osuwiska, obrywy) oraz na erozję wodną.

- podmokłe obniżenia torfowiskowe, dna dolin rzecznych, bagniste obniżenia przyjeziorne – zajmujące ca 10 % obszar gminy. Są to obszary bardzo wrażliwe na wszelkie zmiany stosunków wodnych, osuszenie torfowisk powoduje degradację gleby, murszowienie, wyginiecie szeregu gatunków roślin
- równiny sandrowe o podłożu piaszczystym, glebach mało żyznych, dających niskie plony w rolnictwie, przesuszone w okresach braku opadów.

Tereny zalesione stanowią siedliska borowe, złożone z monokultur sosnowych, lokalnie z domieszką brzozy i dębu.

Należy stwierdzić, że obecnie większa część (ca 70 %) terenów o niskim potencjale jest utrwalona roślinnością: lasy, trwałe użytki zielone, bagna, co utrzymuje je we względnej równowadze ekologicznej.

Potencjał zasobów użytkowych

Na terenie gminy prowadzono szereg prac geologicznych [wiercenia zwiadowcze i dokumentujące], mających na celu udokumentowanie złóż kruszywa. Rejony tych prac oznaczone zostały na mapie. Większość tych prac przyniosła niestety wynik negatywny, gdyż stwierdzone wystąpienia kruszywa były zbyt małe [zasoby pozabilansowe] lub reprezentowały kruszywo bardzo niskiej jakości.

Na terenie gminy Złotów istnieje jedenaście udokumentowanych złóż kopalin mineralnych (piasków i żwirów) oraz torfów, kredy jeziornej z gytą. W większości z nich nie prowadzi się obecnie wydobywania, ze względu na: wyczerpanie zasobów, konflikt eksploatacji z otoczeniem, konieczność prowadzenia rekultywacji

W przyszłości możliwa jest eksploatacja złóż:

Złóża torfu „RADAWNICA” zlokalizowane jest około 2 km na wschód od miejscowości Radawnica i około 500 m na północ od osady Kostrzyniec, w bezodpływowym obniżeniu o charakterze wytopiskowym, na łąkach pochodzenia organicznego. Złóże to występuje w formie ośmiu pól o powierzchni od 1,75 do 25 ha. Na powierzchni pięciu pól, jako kopalinę towarzyszącą stwierdzono gytie.

Złóża torfowe „GÓRZNA”, zlokalizowane na południe od wsi Kamień, udokumentowane jest na 11 polach o powierzchni od 1,0 do 38,0 ha. Na siedmiu polach torfom niskim towarzyszy gytia. Zasoby bilansowe występują na 8 polach.

Złoże torfowe „PIECZYN” położone jest na południe od wsi Górzna. Kilka pól tego złoża zajmuje obniżenie wytopiskowe, ułożone południkowo w kierunku jez. Zaleskiego. Na złożo składa się 15 pól o powierzchniach od 1,25 do 53,0 ha, z czego na 8 polach występują zasoby bilansowe. Torfom niskim i przejściowym, na 8 polach towarzyszy gytia. Pola C i D złoża położone są na terenie rezerwatu przyrody

Złoże torfu „STAWNICA” położone jest na terenie trwałych użytków zielonych, w lokalnej dolinie wypełnionej przez torfy niskie, turzycowe o miąższości około 1,4 m.

Z punktu widzenia ochrony złóż, wszystkie omówione powyżej torfowiska zaliczane są do złóż powszechnych. Według klasyfikacji sozologicznej omawiane złoża uznane zostały za konfliktowe, zaliczane do kategorii „B”, gdyż znajdują się na obszarze użytków zielonych w terenie ochrony zwykłej.

Złoże kruszywa Krzywa Wieś II – położone na terenach leśnych, przewidziane do rekultywacji o kierunku leśnym. Zaktualizowane zasoby kruszyw staną się niedostępne.

Wykaz udokumentowanych złóż kopalin

L.p.	Lokalizacja	Rodzaj kopaliny	Zasoby [tys. Mg]	Kateg. Rozpozn.
1.	Radawnica (A – G)	Torfy	213	C2
2.	Górzna pole (A – L)	Torfy	1.921	C2
3.	Górzna	Piaski	28	C1
4.	Pieczyn pole (A – P)	Torfy	1.399	C2
5.	Krzywa Wieś II	Piaski, żwiry	684	C1*)
6.	Radawnica	Piaski, żwiry	63	C1*)
7.	Stawnica	Torfy	50 tys. m ³	C1*)
8.	Złotów	Piaski	112 tys. m ³	C1*)
9.	Święta	Piaski	80,3	C1*)
10.	Skic	Kreda jeziorna, Torfy	410 118 tys. m ³	C1*)
11.	Skic-Kujan	Kreda jeziorna, Torfy	2.894 830	C1*)

Z wymienionych złóż kopalin do eksploatowanych można zaliczyć złożo kruszywa „GÓRZNA”. Wydobywany materiał nie jest uszlachetniany, wykorzystywany jest w budownictwie drogowym i ogólnym. Sporadycznie i bez koncesji odbywa się, w niewielkim zakresie, eksploatacja w dwóch odkrywkach: Dzierżążenka i Stawnica. Surowiec wykorzystywany jest do ulepszania lokalnych dróg gruntowych.

Na podstawie rozpoznania geologicznego opartego na analizie materiałów archiwalnych, pracach poszukiwawczych i inwentaryzacyjnych Państwowy Instytut Geologiczny stwierdził, że w rejonie Złotowa, w tym również na terenie gminy Złotów brak jest perspektyw występowania kopalin pospolitych w utworach czwartorzędowych, za wyjątkiem surowców organicznych. Rozpoznanie występowania surowców organicznych, głównie torfu należy traktować jako orientacyjne, stanowiące bazę wyjściową do badań szczegółowych.

Dla złóż udokumentowanych wstępnie [brak właściwej dokumentacji geologicznej], z określeniem zasobów bilansowych i pozabilansowych kopaliny oraz jej podstawowych parametrów ilościowych i jakościowych [powierzchnia złoża, miąższość, nadkład, stopień rozkładu i popielności konieczne jest uzyskanie stosownej koncesji zgodnie z wymogami Prawa geologicznego i górniczego.

Na podstawie posiadanych pobieżnych informacji większość wystąpień torfowisk należy zdyskwalifikować z potencjalnej bazy zasobowej z powodu wyraźnych konfliktów rolniczo-gospodarczych, hydrologicznych, leśnych bądź ze względu na położenie w obszarach chronionego krajobrazu lub w pobliżu chronionych osobliwości przyrodniczych.

W trakcie wizji terenowej stwierdzono występowanie kilku wyrobisk o okresowej lub czynnej eksploatacji, które znajdują się poza rejestrem Urzędu Gminy, a eksploatacja prowadzona jest bez określonych prawem dokumentów i zezwoleń. W związku z tym należy „zalegalizować” te wyrobiska wydając stosowne koncesje zgodnie z wymogami Prawa geologicznego i górniczego. Są to:

- w rejonie Skica, po prawej stronie drogi do Rudnej na wysokości cmentarza zabytkowego, wyrobisko piasku i żwiru. Eksploatacja zamknięta, teren nieuporządkowany;
- poza tym, niewielkie wyrobiska piaskowni, w zasadzie już wyeksploatowane [lecz nie zrehabilitowane], stwierdzono w obrębie wsi Dzierżążenko, Krzywa Wieś, Rudna;

Najważniejszym zasobem przyrodniczym użytkowym gminy są zasoby przyrody żywej.

Użytkowanie gruntów

Lp.	Formy użytkowania	Areał [ha]	Udział procentowy
1	2.	3	4
	Powierzchnia ogólna gminy w tym:	29 250 ^(*)	100,0%
1.	Użytki rolne razem w tym:	19 080	65,2%
	- grunty orne	16 328	55,8%
	- sady	82	0,3%
	- łąki	1 810	6,2%
	- pastwiska	860	2,9%
2.	Lasy i grunty leśne	6 900	23,6%
3.	Grunty zadrzewione	118	0,4%
4.	Wody powierzchniowe w tym:	645	2,2%
	- wody stojące	33	0,1%
	- wody przepływowe	457	1,6%
	- rowy	155	0,5%
5.	Tereny zabudowane	1 083	3,7%
6.	Tereny zieleni	46	0,2%
7.	Tereny komunikacyjne	651	2,2%
8.	Tereny pozostałe	727	2,5%

(*) wg ewidencji gruntów 2002 r. Starostwa Powiatowego w Złotowie

Wartość rolniczej przestrzeni produkcyjnej jest zróżnicowana głównie ze względu na żyzność gleb. W strukturze użytkowania gruntów gminy Złotów cechą charakterystyczną jest duży udział użytków rolnych ok. 65%, w tym głównie gruntów ornych, a także dość średni wskaźnik lesistości (ponad 24%) oraz wód powierzchniowych (nieco ponad 2%). Wynikał stąd dotychczasowy, wybitnie rolniczy charakter gminy.

O dość niskim wskaźniku decydują gleby w swym przestrzennym układzie – albo dobre albo bardzo słabe

W gminie Złotów przeważają gleby klasy IV a i b, które stanowią ponad 54% udziału w ogólnej strukturze bonitacyjnej gleb. Łącznie z dobrymi glebami klasy III a i b stanowią prawie 59% ogólnej powierzchni gruntów ornych.

Szczegółowa bonitacja gruntów ornych wg. JUNG przedstawia się następująco:

Lp.	Klasa bonitacyjna	Areał [ha]	Udział procentowy
1		2	3

1.	III a	166	1,0%
2.	III b	418	2,6%
3.	IV a	4 279	26,4%
4.	IV b	4 621	28,5%
5.	V	4 795	29,6%
6.	VI	1 776	11,0%
7.	VI Rz	158	0,9%
Ogółem		16 213	100,0%

Gleby o niskiej wydajności rolniczej klas V, VI i VI Rz stanowią ponad 41% ogólnej powierzchni gruntów ornych. Jakość bonitacyjna użytków zielonych kształtuje się podobnie, jednak udziały wyższych klas III i IV są już mniej korzystne, o czym informuje poniższe zestawienie.

Użytki zielone – łąki i pastwiska:

Lp.	Klasa bonitacyjna	Areal [ha]	Udział procentowy
1	2.	3	4
1.	III	206	5,7%
2.	IV	1 780	49,5%
3.	V	1 317	36,6%
4.	VI	281	7,8%
5.	VIz	14	0,4%
Ogółem		3 598	100,0%

Dobre łąki i pastwiska klas III i IV stanowią ok. 55% ogólnej powierzchni użytków zielonych.

Podsumowując warunki glebowe gminy Złotów dla potrzeb upraw polno-ogrodniczych należy je uznać za mało korzystne. Ogólny wskaźnik waloryzacji rolniczej przestrzeni produkcyjnej wg IUNiG-u w Puławach, uwzględniający podstawowe czynniki środowiska przyrodniczego takie jak: gleby, rzeźbę terenu, warunki wodne i agroklimat wynosi dla gminy 60,1 punkty, przy ogólnym wskaźniku dla byłego woj. poznańskiego wynoszącym 67,6 punktów i średniej krajowej 66,6 punktów.

Lasy przestrzenne zajmują obszar około 24% powierzchni ogólnej gminy.

W składzie gatunkowym drzewostanu dominującą rolę zajmuje sosna zwyczajna, na żyzniejszych glebach występują również: buk, dąb, olsza, brzoza i świerk. Dość ubogi podszyt stanowią: jałowiec, jarzębina i podrosty traw. Runo leśne wyróżnia się bogactwem borówki czernicy, malin i grzybów, wśród których najpowszechniej występują: podgrzybek brunatny, podgrzybek zajączek, maślak i kozak. Z roślin wykorzystywanych w lecznictwie licznie występuje kruszyna pospolita, a lokalnie konwalia majowa i kalina koralowa. Lasy są bogate w zwierzęta łowne, najliczniej występują sarny, jelenie i dziki.

Gospodarka leśna w lasach państwowych prowadzona jest na podstawie zatwierdzonych planów urzędzenia lasu dla poszczególnych nadleśnictw. W lasach prywatnych gospodarka prowadzona jest zgodnie z uproszczonymi planami urzędzenia lasu dla poszczególnych wsi.

Znaczenie dla rybactwa śródlądowego posiadają jeziora – szczególnie większe Sławianowskie (Wielkie), Zaleskie, Ostrowite.

Do wędkowania przydatne są wszystkie pozostałe jeziora oraz rzeka Gwda, Głomia, Łobzonka, Kocunia. W wodach rzek i jezior żyje wiele gatunków ryb m.in. tołpyga, amur (j. Zaleskie), leszcz, okoń, lin, węgorz, szczupak, płoć, sandacz.

3.1.3 Ochrona przyrody - roślinność i świat zwierzęcy

Stan przyrody ~ waloryzacja siedlisk i gatunków

Na obszarze gminy działają trzy nadleśnictwa: Nadleśnictwo Okonek działające w zachodniej części gminy, Nadleśnictwo Lipka, władające w północnej i środkowej części gminy i Nadleśnictwo Złotów, zawiadujące lasami w południowej części gminy. Nadleśnictwa posiadają plany urządzenia lasów z opisami taksacyjnymi zbiorowisk roślinnych dla pododdziałów i oddziałów leśnych.